

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

М. Ж. Мкртчян, В. П. Шевченко

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЕНЕРГОВИКОРИСТАННЯ

Навчальний посібник

Харків «ХАІ» 2015

УДК 621.311.346.2(075.8)
ББК 31.19.67.404Я73
М68

Рецензенти: д-р юр. наук, проф. Д. В. Задихайло,
канд. юр. наук, доц. С. В. Єрофеєнко

Мкртчян, М. Ж.

М68 Нормативно-правова база енерговикористання [Текст] : навч. посіб. /
М. Ж. Мкртчян, В. П. Шевченко. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т
ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2015. – 48 с.

ISBN 978-966-662-419-5

Описано процес розвитку нормативної бази, що визначає правові, економічні й організаційні засади енерговикористання і енергетичного контролю, знайомить з нормативними документами, що регулюють відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, постачанням і використанням енергії.

Для студентів університету, які вивчають курс «Нормативно-правова база енерговикористання».

Бібліогр. : 80 назв

УДК 621.311.346.2(075.8)

ББК 31.19.67.404Я73

© Мкртчян М. Ж., Шевченко В. П., 2015

© Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут», 2015

ISBN 978-966-662-419-5

ВСТУП

Нормативно-правові акти стосовно сфери енергозбереження, які розглянуто у цьому посібнику, визначають основи відносин, що формуються у суспільному виробництві України.

Закон України “Про енергозбереження” є базовим законодавчим актом, що встановлює правові, економічні, соціальні й екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об’єднань і організацій, розташованих на території України, а також для громадян.

Відносини у сфері альтернативних джерел енергії регулюються Законами України “Про альтернативні види рідкого та газового палива” і “Про альтернативні джерела енергії”.

Закон України “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення законодавства про енергозбереження” встановлює відповідальність за недотримання вимог щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів керівниками підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності або фізичними особами – власниками об’єктів.

Закон України “Про електроенергетику” визначає правові, економічні й організаційні основи діяльності в електроенергетиці та регулює відносини, пов’язані з виробництвом, передачею, постачанням і використанням енергії, забезпеченням енергетичної безпеки України, конкуренцією і захистом прав споживачів і працівників галузі.

Закон України “Про ратифікацію Кредитної угоди (фінансування Української енергозберігаючої сервісної компанії (УкрЕСКО) між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку)” регламентує порядок організації роботи енергосервісних компаній у сфері енергозбереження. До послуг цих компаній відносять: фінансування проекту; закупівлю, монтаж і технічне забезпечення змонтованого енергетичного обладнання; підготовку персоналу; моніторинг експлуатації енергетичного обладнання і процесу енергозбереження; гарантоване отримання економії паливно-енергетичних ресурсів.

Застосування Закону України “Про ратифікацію Угоди про позику (Проект енергозбереження в адміністративних і громадських будівлях міста Києва) між Україною і Міжнародним банком реконструкції та розвитку” дозволить підвищити ефективність споживання палива і енергії.

Правову основу в сфері енергозбереження також становлять акти Президента України і Кабінету Міністрів України. Це, в першу чергу, Укази Президента України “Про утворення Державного комітету України з енергозбереження” і “Про Положення щодо Державного комітету України з енергозбереження”, якими визначено центральний орган виконавчої влади, що здійснює реалізацію державної політики у сфері енергозбереження і управління в цій галузі, а також повноваження цього органу. З метою скорочення витрат бюджетних коштів, які спрямовують на оплату енергоспоживання бюджетними установами, організаціями і казенними підприємствами, Президентом України підписано Указ

“Про заходи щодо скорочення енергоспоживання бюджетними установами, організаціями та казенними підприємствами”. Для посилення боротьби з тіньовою економікою і подальшого запобігання її проявам у національній економіці Президентом України підписано Указ “Про заходи щодо детінізації економіки України на 2002 – 2004 роки”.

Актами Кабінету Міністрів України врегульовано ряд важливих питань, а саме:

- про управління сферою енергозбереження;
- діяльність Державної інспекції з енергозбереження;
- державну експертизу щодо енергозбереження;
- Комплексну державну програму енергозбереження України;
- заходи щодо ефективного використання газу й інших паливно-енергетичних ресурсів у народному господарстві;
- умови діяльності енергозберігаючих компаній в Україні;
- скорочення енергоспоживання бюджетними установами, організаціями і казенними підприємствами;
- використання бюджетних асигнувань на виконання енергозберігаючих проектів;
- нормування паливно-енергетичних ресурсів.

Накази Державного комітету України стосовно енергозбереження, зареєстровані у Міністерстві юстиції, є складовою частиною нормативно-правової бази у сфері енергозбереження. Зокрема, наказами затверджено:

- типові положення про підрозділ щодо енергозбереження в галузевому міністерстві та відомстві;
- міжгалузеві норми витрат палива для опалювальних котлів, які експлуатуються в Україні;
- міжгалузеві норми споживання електричної та теплової енергії для установ і організацій бюджетної сфери України;
- міжгалузеві норми питомих витрат електроенергії на виробництво продукції деревооброблення;
- перелік платних послуг, які надаються підприємствам і організаціям Державною інспекцією з енергозбереження;
- положення про матеріальне стимулювання колективів і окремих працівників підприємств, організацій та установ за економію паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві;
- положення про порядок організації енергетичних обстежень;
- порядок проведення перевірок ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів на підприємствах, в установах і організаціях і усунення фактів їх неефективного використання;
- порядок використання коштів, стягнутих за неефективне використання газу.

Таким чином, на цей час визначено основні параметри національної системи законодавства у сфері енергозбереження, напрямки її становлення й розвитку.

1. Закон України “Про енергозбереження”

Закон України “Про енергозбереження” встановлює правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань і організацій, розташованих на території України, а також для громадян.

Цей закон регламентує такі задачі законодавства про енергозбереження, як регулювання відносин між господарськими суб'єктами, а також між державою і юридичними та фізичними особами у сфері енергозбереження, пов'язаної з видобуванням, переробленням, транспортуванням, зберіганням, виробленням і використанням паливно-енергетичних ресурсів. У цьому законі вжито такі поняття, як енергозбереження, паливно-енергетичні ресурси, енергетичний аудит, та ін.

Основними принципами державної політики у сфері енергозбереження є:

- створення державою економічних і правових умов зацікавленості юридичних і фізичних осіб в енергозбереженні;
- здійснення державного регулювання діяльності у сфері енергозбереження;
- наукове обґрунтування стандартизації у сфері енергозбереження та нормування використання паливно-енергетичних ресурсів;
- встановлення плати за прямі втрати і нераціональне використання паливно-енергетичних ресурсів та ін.

Об'єктами правового регулювання законодавства про енергозбереження є відносини у сфері функціонування енергетичного господарства України, проектування, створення та впровадження наукових і конструкторських розроблень, пов'язаних з підвищенням ефективності використання палива і енергії. Суб'єктами правового регулювання відносин у сфері енергозбереження є юридичні та фізичні особи.

Державне управління в сфері енергозбереження здійснює Кабінет Міністрів України і уповноважений ним орган (Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів (НАЕР)).

Метою впровадження економічного механізму енергозбереження в господарчу практику є інтенсифікація та розширення процесів енергозбереження в умовах становлення та розвитку ринкових відносин в економіці.

Економічні заходи для забезпечення енергозбереження передбачають:

- комплексне застосування економічних важелів і стимулів для спрямованості управлінської, науково-технічної й господарської діяльності підприємств, установ та організацій на раціональне використання і економію паливно-енергетичних ресурсів;
- визначення джерел і напрямів фінансування енергозбереження та ін.

Для забезпечення фінансування заходів щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів утворюють Державний фонд енергозбереження. Кошти фондів енергозбереження використовують для фінансування заходів щодо раціонального використання і економії паливно-енергетичних ресурсів, включаючи науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи у сфері енергозбереження.

Економічні заходи для забезпечення енергозбереження ґрунтуються на принципі взаємної економічної відповідальності й передбачають компенсаційні виплати та відшкодування збитків споживачам і постачальникам паливно-енергетичних ресурсів у разі невиконання договірних умов.

Стимулювання енергозбереження здійснюється шляхом надання податкових пільг підприємствам – виробникам енергозберігаючого обладнання, техніки й матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, виробникам обладнання для використання нетрадиційних і поновлювальних джерел енергії й альтернативних видів палива та підприємствам, які використовують устаткування, що працює на нетрадиційних і поновлювальних джерелах енергії, альтернативних видах палива.

Держава застосовує економічні санкції за марнотратне витрачання паливно-енергетичних ресурсів.

У 3-му розділі «Закону» регламентовано основи стандартизації та нормування у сфері енергозбереження. Стандартизацію проводять для встановлення комплексу обов'язкових норм, правил, вимог щодо раціонального використання і економії паливно-енергетичних ресурсів. Державні енергетичні стандарти є обов'язковими для виконання. Норми і нормативи витрат паливно-енергетичних ресурсів обов'язково наводять в енергетичних паспортах обладнання, режимних картах, технологічних інструкціях з експлуатації, а також у технічних умовах і паспортах на усі види машин і механізмів, що споживають паливно-енергетичні ресурси.

Закон передбачає державну експертизу з енергозбереження і енергетичний аудит.

Державна експертиза стосовно енергозбереження – це система заходів щодо встановлення відповідності показників об'єктів експертизи, які характеризують використання паливно-енергетичних ресурсів, вимогам нормативно правових актів і нормативно-технічних документів у сфері енергозбереження. Державній експертизі щодо енергозбереження підлягають проекти розвитку галузей народного господарства та інша документація.

У висновках державної експертизи щодо енергозбереження мають бути враховані нормативи галузевих стандартів, наведених відповідно до вимог цього Закону. Ці висновки є обов'язковими до виконання.

Енергетичний аудит проводять з метою:

- визначення шляхів раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів, уникнення необґрунтованих витрат на проведення енергозберігаючих заходів;

- здійснення енергозберігаючих заходів і застосування менеджменту з питань енергозбереження;

- встановлення обґрунтованих обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів;

- визначення відповідальності фактичних питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів нормам питомих витрат, установленим у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;

- формування висновків щодо ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів у разі поширення на споживачів дії економічного механізму енергозбереження.

Енергетичний аудит передбачає збирання документальної інформації про споживання паливно-енергетичних ресурсів, інструментальне обстеження, оброблення і аналіз отриманої інформації, розроблення рекомендацій щодо енергозбереження з оцінюванням необхідних капіталовкладень, очікуваної економії, строків окупності.

Енергетичний аудит може бути комплексним (обстеження всього підприємства стосовно економії всіх видів енергоресурсів) або вибіркоким (обстеження витрат окремих видів енергоносіїв, окремих підрозділів підприємств).

У результаті замовник одержує звіт про проведення енергетичного аудиту з рекомендаціями щодо зниження витрат паливно-енергетичних ресурсів.

Основними проблемами при виконанні енергетичного аудиту є:

- відсутність єдиного методологічного підходу до проведення енергетичних обстежень;
- відсутність єдиної термінології при оцінюванні енергоефективності та енергозбереження;
- необхідність розроблення нових нормативно-правових актів і нормативно-технічних документів, адаптованих до вимог ЄС;
- низький рівень проведення енергетичних обстежень, складання звітів і надання рекомендації підприємствам з питань підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів;
- низька кваліфікація спеціалістів, які проводять енергетичні обстеження, та відсутність фінансування на підвищення їхньої кваліфікації на підприємствах;
- відсутність у власності організацій (підприємств), які виконують енергетичні обстеження, необхідного обладнання та засобів вимірювальної техніки;
- низький рівень застосування результатів енергетичних обстежень на підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів і якість продукції та ін.

НАЕР вирішує проблемні питання, а саме:

а) розробляє у новій редакції “Порядок проведення енергетичних обстежень” на заміну:

- наказу Держкоменергозбереження від 12.05.97р. № 49 “Про тимчасове положення щодо порядку проведення енергетичного обстеження і атестації спеціалізованих організацій на право його виконання”;

- наказу Держкоменергозбереження від 09.04.99 р. № 27 “Про затвердження положення щодо порядку організації енергетичних обстежень”;

б) у проекті Закону України “Про забезпечення ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів” у ст. 12 передбачає “Енергетичний аудит” обов’язковість енергетичного аудиту для суб’єктів господарювання з річним обсягом споживання паливно-енергетичних ресурсів, що перевищує встановлений КМУ;

г) планує розроблення методики проведення енергетичних обстежень для забезпечення єдиного методологічного підходу у новій редакції;

д) рекомендує, що однією з вимог до організацій (установ), які проводять енергетичні обстеження, буде обов'язковість дотримання методики проведення енергетичних обстежень і чинних національних стандартів у сфері енергетичного аудиту та менеджменту;

е) розробляє спільно з Міносвіти і НТУУ «КПІ» типові програми підвищення кваліфікації фахівців з енергетичного аудиту й менеджменту;

д) планує розроблення “Технічного регламенту з енергетичного аудиту” і затвердження його у Мін'юсті, що забезпечить обов'язковість впровадження національних стандартів з енергетичного аудиту. Контроль у сфері енергозбереження здійснює Державна інспекція з енергозбереження. Контролю підлягає енергетичне господарство, що об'єднує всі підприємства і установи, пов'язані з утриманням, переробленням, перетворенням, транспортуванням, використанням паливно-енергетичних ресурсів та ін.

Контролю також підлягають правильність та ефективність використання цільових коштів, виділених з фонду енергозбереження для проведення заходів щодо раціонального використання і економного витрачання паливно-енергетичних ресурсів.

Порушення законодавства стосовно енергозбереження тягне за собою встановлену цим Законом, а також чинним законодавством України дисциплінарну, адміністративну або цивільну відповідальність.

Відповідальність за порушення законодавства щодо енергозбереження несуть особи, які винні:

- у невиконанні вимог щодо підтримання й підвищення технічного рівня енерговикористовуваного обладнання та систем енергопостачання;

- відмові від надання своєчасної повної інформації, а також фальсифікації даних обліку та звітності стосовно енергозбереження;

- порушенні вимог законодавства України під час проведення державної експертизи щодо енергозбереження, у тому числі у поданні свідомо неправдивих експертних висновків;

- невиконанні вимог державної експертизи щодо енергозбереження та ін.

2. Закон України “Про електроенергетику”

Цей Закон визначає правові, економічні й організаційні основи діяльності в електроенергетиці й регулює відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, постачанням і використанням енергії, забезпеченням енергетичної безпеки України, конкуренцією та захистом прав споживачів і працівників галузі.

У першому розділі наведено терміни, які найчастіше вживаються в цьому Законі: енергія, граничні споживачі, екологічна броня тощо.

Нагляд в електроенергетиці здійснюють Державна інспекція з експлуатації електричних станцій і мереж й Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії.

Перша інспекція здійснює нагляд за додержанням вимог технічної експлуатації електричних станцій і мереж, а також енергетичного обладнання об'єктів електроенергетики, підключених до об'єднаної енергетичної системи України. Державні інспектори з експлуатації електричних станцій і мереж мають право безперешкодно в будь-який час відвідувати об'єкти електроенергетики для перевірки додержання нормативно-правових актів про електроенергетику, подавати у межах своїх повноважень приписи про усунення порушень нормативно-правових актів, застосовувати санкції до підприємств.

Друга інспекція здійснює нагляд за електричними й тепловикористовувальними установками та тепловими мережами споживачів. Державні інспектори мають право безперешкодного доступу до електричних і тепловикористовувальних установок і теплових мереж споживачів, отримувати від споживачів інформацію, надавати споживачам обов'язкові до виконання приписи, надсилати власникам об'єктів-споживачів подання про невідповідність працівника електротехнічного профілю займаній посаді, вимагати від споживачів додержуватись встановлених нормативно-правовими актами режимів споживання електричної й теплової енергії, застосовувати в установленому законодавством України порядку санкції до суб'єктів господарської діяльності за порушення нормативно-правових актів.

До повноважень місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування щодо відносин із суб'єктами електроенергетики належать:

- погодження питань про розміщення на підпорядкованій їм території об'єктів електроенергетики, враховуючи інтереси територіальної громади;
- участь у розробленні комплексних планів постачання енергії споживачам на підпорядкованій їм території;
- участь у розробленні й реалізації систем заходів щодо роботи об'єктів електроенергетики у надзвичайних умовах;
- регулювання тарифів на теплову енергію відповідно до Закону;
- сприяння розвитку енергетики в регіоні.

Місцеві органи виконавчої влади і органів місцевого самоврядування не мають права втручатися в оперативне регулювання режимів енергоспоживання.

Державне регулювання діяльності в електроенергетиці здійснює Національна комісія з регулювання електроенергетики України.

Купівля всієї електричної енергії, виробленої на електростанціях, потужність і обсяг постачання якої є більшими за граничні показники, а також на вітроелектростанціях, незалежно від величини встановленої потужності й обсягів постачання електричної енергії (крім електричної енергії, виробленої на теплоелектроцентралях, які входять до складу енергопостачальників, для споживання на території здійснення ліцензованої діяльності), та весь її оптовий продаж здійснюються на оптовому ринку електричної енергії України. Функціонування інших оптових ринків електричної енергії в Україні заборонено. Оптовий ринок електричної енергії України створюється на основі договору. Сторонами договору є суб'єкти господарської діяльності, пов'язаної з диспетчерським (оперативно-технологічним) управлінням, об'єднаною енергетичною системою України, виробництвом електричної енергії на

електростанціях, передачею електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами, постачанням електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами, оптовим постачанням електричної енергії.

У договорі визначають мету і умови діяльності, права, обов'язки та відповідальність сторін. Цей договір погоджується з центральними органами виконавчої влади, що здійснюють управління в електроенергетиці, Національною комісією регулювання електроенергетики України, Антимонопольним комітетом України.

Для проведення розрахунків за закуплену на оптовому ринку електричної енергії України та спожиту електричну енергію енергопостачальниками, що здійснюють підприємницьку діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території, їх відокремлені підрозділи і оптовий постачальник електричної енергії відкривають в установах уповноваженого банку поточні рахунки із спеціальним режимом використання. Перелік поточних рахунків із спеціальним режимом використання в уповноваженому банку для зарахування коштів за електричну енергію затверджується і доводиться до відома споживачів Національною комісією регулювання електроенергетики України.

Споживачі, які купують електричну енергію у енергопостачальників, що здійснюють підприємницьку діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території, вносять плату за поставлену їм електричну енергію виключно на поточний рахунок із спеціальним режимом використання енергопостачальника в уповноваженому банку.

Формування оптових тарифів на електричну енергію здійснюється на оптовому ринку електричної енергії України згідно з договором. Роздрібна ціна на електричну енергію встановлюється енергопостачальниками згідно з умовами й правилами здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії.

Тарифи на передачу і постачання електричної енергії місцевими (локальними) електромережами регулюються Національною комісією регулювання електроенергетики України. Регулювання тарифів на електричну енергію, вироблену на теплоелектроцентралях, які входять до складу енергопостачальників, для потреб споживачів на території ліцензованої діяльності, здійснюється Національною комісією регулювання електроенергетики України.

Відповідно до ст. 24 Закону, в якій регламентовано права, обов'язки та відповідальність енергопостачальників, їм слід погоджувати з відповідним споживачем величину екологічної броні електропостачання, яка має бути затверджена Державною інспекцією з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії. Енергопостачальники мають право за умови неповної оплати споживачем спожитої електричної енергії обмежити його електроспоживання до рівня екологічної броні електропостачання або за відсутності такої повністю припинити електропостачання споживачеві, мають право на відшкодування несплаченої споживачем частини вартості електричної енергії, а також вони зобов'язані забезпечувати надійне постачання електричної енергії згідно з умовами ліцензій і договорів. Енергопостачальники не мають права відмовити

споживачеві, який мешкає на цій території, в укладенні договору на постачання електричної енергії та зобов'язані забезпечити рівноправний доступ до цих мереж усіх суб'єктів підприємницької діяльності, що отримали в установленому порядку ліцензію на здійснення відповідного виду діяльності й уклали договір на передачу електричної енергії.

Енергопостачальники несуть відповідальність перед споживачами електричної енергії у розмірі п'ятикратної вартості недовідпущеної електричної енергії у разі переривання електропостачання за своєю провиною (згідно з умовами договору на користування електричною енергією).

У разі постачання електричної енергії, параметри якості якої знаходяться поза межами показників, зазначених у договорі на користування електричною енергією, енергопостачальник несе відповідальність у розмірі двадцяти п'яти відсотків від вартості такої електроенергії.

Енергопостачальник не несе відповідальності за майнову шкоду, заподіяну споживачеві або третім особам внаслідок припинення або обмеження електропостачання, здійсненого у встановленому порядку й повідомленого про це завчасно.

У разі порушення енергопостачальником правил з постачання електричної енергії та інших обов'язків Національна комісія регулювання електроенергетики України застосовує до такого енергопостачальника такі санкції: застереження; штраф; призначення тимчасового керуючого (адміністрації); припинення дії ліцензії на здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на певній території; анулювання ліцензії на здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на певній території.

Споживачі електричної енергії мають право на таке:

- а) підключення до електричної мережі у разі виконання правил користування електричною енергією;
- б) вибір постачальника електричної енергії;
- в) отримання інформації щодо якості електричної енергії, цін, порядку оплати, умов і режимів її споживання;
- г) одержання електричної енергії, якісні характеристики якої визначено державними стандартами;
- д) відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення його прав, згідно із законодавством.

Захист прав споживачів електричної енергії, а також механізм реалізації захисту цих прав регулюються цим Законом, законами України "Про захист прав споживачів", "Про захист економічної конкуренції", "Про енергозбереження" та іншими нормативно-правовими актами.

Споживання енергії можливе лише на основі договору з енергопостачальником. Споживачеві енергії слід додержуватися вимог нормативно-технічних документів і договору про постачання енергії.

Безпечну експлуатацію енергетичних установок споживача і їхній належний технічний стан забезпечує сам споживач.

Споживач енергії несе відповідальність за порушення умов договору з енергопостачальником і правил користування електричною й тепловою енергією та виконання приписів державних інспекцій з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної й теплової енергії згідно із законодавством України.

Правила користування електричною й тепловою енергією для населення затверджуються Кабінетом Міністрів України (Правила користування електричною енергією для населення від 26 липня 1999 р. за № 1357).

Правопорушення в електроенергетиці тягне за собою встановлену законодавством України цивільну, адміністративну й кримінальну відповідальність.

Правопорушенням в електроенергетиці є:

а) крадіжка електричної й теплової енергії, у тому числі споживання електроенергії понад договірні величини, самовільне підключення до об'єктів електроенергетики і споживання енергії без приладів обліку;

б) пошкодження приладів обліку;

в) розкомплектування та пошкодження об'єктів електроенергетики, розкрадання майна цих об'єктів;

г) створення перешкод у виконанні робіт, пов'язаних з обслуговуванням об'єктів електроенергетики;

е) недотримання правил користування енергією;

ж) насильницькі дії, які перешкоджають оперативному персоналу та посадовим особам об'єктів електроенергетики виконувати свої службові обов'язки;

з) незабезпечення електричною енергією споживачів, які не допускають порушень своїх обов'язків перед енергопостачальниками.

Суб'єкти господарської діяльності несуть відповідальність за неподання інформації або подання свідомо недостовірної інформації про ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень або приписів.

3. Закон України “Про теплопостачання”

Цей Закон визначає основні правові, економічні й організаційні основи діяльності на об'єктах сфери теплопостачання та регулює відносини, пов'язані з виробництвом, транспортуванням, постачанням і використанням теплової енергії з метою забезпечення енергетичної безпеки України, підвищення енергоефективності функціонування систем теплопостачання, створення і удосконалення ринку теплової енергії й захисту прав споживачів і працівників сфери теплопостачання.

Державне управління у сфері теплопостачання здійснюють:

а) на загальнодержавному рівні – Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади у межах своїх повноважень;

б) на місцевому рівні – Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації.

Основними завданнями державного регулювання діяльності у сфері теплопостачання є:

а) реалізація державної політики щодо функціонування ринку теплової енергії;

- б) захист прав споживачів;
- в) забезпечення рівних можливостей доступу суб'єктів відносин у сфері теплопостачання на ринок теплової енергії;
- г) запобігання монополізації та створення умов для розвитку конкурентних відносин у сфері енергопостачання.

Державне регулювання діяльності у сфері теплопостачання провадиться у формі:

- а) ліцензування певних видів господарської діяльності у цій сфері;
- б) регулювання тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії з урахуванням змін цін на енергоносії та інших витрат.

Суб'єктам господарської діяльності у сфері теплопостачання забороняється зловживати монопольним становищем у будь-якій формі.

Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють виробництво, постачання й транспортування теплової енергії та займають монопольне (домінуюче) положення на ринку теплової енергії, не можуть припинити своєї діяльності або зменшувати обсяг постачання теплової енергії з метою створення дефіциту теплової енергії, якщо необхідність такого обмеження не встановлена законодавством України.

Діяльність у сфері теплопостачання може здійснюватись суб'єктами господарської діяльності у сфері теплопостачання всіх організаційно-правових форм і форм власності, зокрема на основі договорів оренди, підряду, концесії, лізингу та інших договорів. Теплогенеруючі організації, які використовують різні технології виробництва теплової енергії, мають рівні права доступу на ринок теплової енергії.

Споживач, або суб'єкт теплоспоживання, має право вибирати (змінювати) теплопостачальну організацію, якщо це технічно можливо.

Теплогенерувальна організація має право постачати вироблену теплову енергію безпосередньо споживачеві згідно з договором купівлі-продажу. У разі, якщо така організація не є теплотранспортуючою, то теплотранспортуюча організація не має права відмовити теплогенерувальній організації у транспортуванні теплової енергії, якщо це дозволяють технічні можливості системи.

Теплотранспортуюча організація не має права відмовити споживачеві у забезпеченні його тепловою енергією за наявності технічних можливостей на приєднання споживача до теплової мережі.

Споживачеві необхідно щомісячно здійснювати оплату теплопостачальній організації за фактично отриману теплову енергію.

Тарифи на теплову енергію, реалізація якої здійснюється суб'єктами господарювання, що посідають монопольне становище на ринку, є регульованими. Тариф на теплову енергію для споживача визначається як сума тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії.

Регулювання тарифів на теплову енергію, що виробляється теплоелектроцентралями, іншими установками з комбінованим виробництвом електричної й теплової енергії, здійснюється Національною комісією щодо регулювання електроенергетики України.

Якщо до магістральної або місцевої теплової мережі теплопостачальної організації приєднано дві або декілька теплогенерувальних організацій, то встановлення пріоритетності укладання договорів на закупівлю теплової енергії від них здійснюється на конкурентних засадах. Конкурс організує виконавчий орган міської або селищної ради в порядку, встановленому законодавством.

Якщо теплопостачальна організація має свої теплогенерувальні потужності, участь у конкурсі на закупівлю теплової енергії цієї організації є обов'язковою.

Господарська діяльність з виробництва, транспортування, постачання теплової енергії підлягає ліцензуванню в порядку, встановленому законом.

Споживач теплової енергії має право:

- а) вибирати одне або декілька джерел теплової енергії;
- б) отримувати інформацію щодо якості теплопостачання, тарифів, цін, порядку оплати, режимів споживання теплової енергії;
- в) відшкодувати збитки, заподіяні внаслідок порушення його прав, у разі виконання ним своїх зобов'язань згідно з договором;
- г) одержувати теплову енергію в обсягах згідно з договорами і стандартами.

Основними обов'язками споживача теплової енергії є:

- а) своєчасне укладання договору з теплопостачальною організацією на подання теплової енергії;
- б) додержання вимог договору та нормативно-правових актів;
- в) забезпечення безпечної експлуатації систем теплоспоживання;
- г) забезпечення безперешкодного доступу до приладів комерційного обліку власного теплового обладнання представникам теплогенерувальної або теплопостачальної організації.

Теплогенерувальна, теплотранспортна й теплопостачальна організації мають право на відшкодування збитків, обмежувати або припиняти постачання теплової енергії споживачам після письмового попередження, надісланого не пізніше ніж за три робочі дні, в разі заборгованості за спожиту теплову енергію або при виникненні обставин непереборної сили, а також видавати дозволи й технічні умови на підключення споживачів до розподільних теплових мереж. Теплопостачальні організації зобов'язані забезпечити рівноправний доступ до цих мереж усіх суб'єктів господарської діяльності відповідно до укладених договорів.

Вищезазначені організації зобов'язані повідомляти споживача письмово або в засобах масової інформації при зміні тарифів на теплову енергію.

У разі наявності технічної можливості теплопостачальні організації, які забезпечують об'єкти тепловою енергією на закріпленій території, не мають права відмовити споживачеві, який мешкає на цій території, в укладенні договору.

За несвоєчасний внесок платежів за користування тепловою енергією споживач сплачує пеню за встановленими законодавством або договором розмірами. У разі відмови оплачувати споживання теплової енергії заборгованість стягується в судовому порядку.

Страйки на об'єктах у сфері теплопостачання забороняються у випадках, коли вони можуть призвести до порушення стабільності теплопостачання споживачів у опалювальний період.

4. Закон України “Про альтернативні види рідкого і газового палива”

Цей Закон визначає правові, соціальні, економічні, екологічні й організаційні основи виробництва (видобутку) та споживання альтернативних джерел і видів рідкого й газового палива при залученні нетрадиційних джерел і видів енергетичної сировини. Закон спрямовано на створення необхідних умов для розширення виробництва (видобутку) та споживання цих видів палива в Україні.

У першому розділі Закону наведено перелік таких найбільш уживаних, як альтернативні види рідкого й газового палива, відходи, сировина рослинного походження тощо.

Відповідно до закону паливо визначається альтернативним, якщо воно:

а) повністю виготовлене (видобуте) з нетрадиційних джерел і видів енергетичної сировини або є сумішшю альтернативного й традиційного видів палива у пропорціях, встановлених відповідно до державних стандартів;

б) виготовлене (видобуте) з нафтових, газових, нафтогазоконденсатних родовищ непромислового значення, вичерпаних родовищ, з важких сортів нафти тощо і за своїми ознаками відрізняється від вимог до традиційного виду палива.

Якщо таке паливо за своїми ознаками відповідає вимогам до традиційного виду палива, дія цього Закону поширюється тільки на його виробництво (видобуток) і не поширюється на споживання палива;

в) нормативи екологічної безпеки та наслідки застосування альтернативних видів палива для довкілля й здоров'я людини відповідають вимогам, встановленим законодавством України для традиційних видів палива.

До альтернативних видів рідкого палива належать:

а) горючі рідини, одержані під час перероблення твердих видів палива (вугілля, торфу, сланців);

б) спирти та їхні суміші, олії, інше рідке біологічне паливо, отримане з біологічної сировини (у тому числі з поновлюваних відходів сільського й лісового господарства, інших біологічних відходів);

в) горючі рідини, одержані з промислових відходів, у тому числі газових викидів, стічних вод, виливів та інших відходів промислового виробництва;

г) паливо, отримане з нафти й газового конденсату нафтових, газових і газоконденсатних родовищ непромислового значення та вичерпаних родовищ, з важких сортів нафти й природних бітумів, якщо це паливо не належить до традиційного виду.

До альтернативних видів газового палива належать:

а) газ (метан) вугільних родовищ, а також газ, одержаний у процесі підземної газифікації та підземного спалювання вугільних пластів;

б) газ, отриманий під час перероблення твердого палива (кам'яне та буре вугілля, горючі сланці, торф), природних бітумів, важкої нафти;

в) газ, що міститься у водоносних пластах нафтогазових басейнів з аномально високим пластовим тиском, в інших підземних газонасичених водах, а також у газонасичених водоймищах і болотах;

г) газ, одержаний з природних газових гідратів, та підгідратний газ;

д) біогаз, генераторний газ, інше газове паливо, отримане з біологічної сировини, у тому числі з біологічних відходів;

е) газ, одержаний з промислових відходів (газових викидів, стічних вод промислової каналізації, вентиляційних викидів, відходів вугільних збагачувальних фабрик тощо);

ж) стиснений і зріджений природний газ, зріджений нафтовий газ, попутний нафтовий газ, вільний газ метан, якщо вони одержані з газових, газоконденсатних і нафтових родовищ непромислового значення та вичерпаних родовищ і не належать до традиційних видів палива.

Належність палива до альтернативного виду підтверджується документом про його ідентифікацію, що видається уповноваженим органом виконавчої влади. Підприємство-виробник, яке реалізує альтернативний вид палива, у разі необхідності, видає покупцеві документ, що підтверджує якість палива та його належність до альтернативних видів. До технічних засобів, що працюють на альтернативних видах палива, належать засоби, технічно здатні споживати хоча б один вид альтернативного палива повністю або в суміші з традиційним видом палива відповідно до державних стандартів. Ця здатність технічного засобу підтверджується документом підприємства-виробника цього засобу.

Власник має право переобладнувати технічні засоби для роботи на альтернативному виді палива у разі, якщо при цьому не погіршуються їхні відповідні характеристики порівняно з роботою на традиційних видах палива. Факт переобладнання технічного засобу слід підтверджувати документом підприємства (підприємця), яке виконало це переобладнання, та відповідним органом державного нагляду.

Вимогами стандартизації у сфері альтернативних видів палива є встановлення комплексу норм, правил, вимог, показників щодо технології виробництва (видобутку) та споживання цих видів палива, їхньої якості, екологічної безпеки, безпеки для здоров'я й праці людей.

Нормативами у сфері альтернативних видів палива встановлюються витратні енергетичні показники процесів виробництва (видобутку) зазначених видів палива з нетрадиційних джерел і видів енергетичної сировини, показники витрат палива для різних технічних засобів, інші техніко-економічні показники, а також нормативи екологічної безпеки, санітарні показники.

Правопорушеннями у сфері альтернативних видів палива є:

а) збут підприємствами-виробниками, юридичними і фізичними особами альтернативних видів палива, що не відповідають стандартам, технічним умовам;

б) виробництво, збут і споживання традиційних видів палива як альтернативних;

в) надання пільг виробникам і споживачам альтернативних видів палива, діяльність яких не відповідає вимогам законодавства до альтернативних видів палива;

г) невиконання розпоряджень, приписів органів, які здійснюють державний нагляд і контроль за дотриманням чинного законодавства про альтернативні види палива, а також створення перешкод для їх діяльності;

д) необґрунтована відмова від надання відповідним органам необхідної інформації щодо виробництва (видобутку) та споживання альтернативних видів палива.

5. Закон України “Про альтернативні джерела енергії”

Цей Закон визначає правові, соціальні, економічні, екологічні й організаційні основи використання альтернативних джерел енергії та сприяє розширенню їх використання у паливно-енергетичному комплексі.

У цьому Законі наведено такі терміни, як альтернативні джерела енергії; альтернативна енергетика; енергія, вироблена з альтернативних джерел; об’єкти альтернативної енергетики; сфера альтернативних джерел енергії.

Державне регулювання у цій сфері здійснює Кабінет Міністрів України або за його дорученням спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в порядку, визначеному законодавством, шляхом надання дозволів на діяльність у сфері альтернативних джерел енергії, нагляду та контролю, встановлення тарифів на електричну енергію, вироблену на об’єктах альтернативної енергетики.

Стандартизація у сфері альтернативних джерел енергії полягає в розробленні нормативних документів, щоб на об’єктах альтернативної енергетики забезпечити:

- а) додержання вимог екологічного законодавства щодо забезпечення охорони довкілля, захисту життя та здоров’я людей;
- б) застосування обладнання належної якості;
- в) додержання санітарно-гігієнічних вимог і правил;
- г) додержання вимог і виконання правил безпеки праці та здоров’я людини відповідно до законодавства.

Державний нагляд у сфері альтернативних джерел енергії здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у відповідній сфері та інші органи у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Порушення законодавства про використання альтернативних джерел енергії тягне за собою відповідальність згідно із законами.

6. Закон України “Про нафту і газ”

Цей Закон визначає правові, соціальні, економічні та організаційні основи діяльності нафтової галузі України і регулює відносини, пов’язані з особливостями користування нафтогазоносними надрами, видобутком, транспортуванням, зберіганням і використанням нафти, газу та продуктів їхнього перероблення з метою забезпечення енергетичної безпеки України, розвитку конкурентних відносин у нафтовій галузі, захисту прав усіх суб’єктів відносин, що виникають у споживачів нафти й газу та працівників галузі у зв’язку з геологічним вивченням нафтогазоносності надр, розробленням родовищ нафти й газу, їх переробленням, зберіганням, транспортуванням та реалізацією.

У цьому Законі наведено такі терміни, як нафтогазова галузь, гірничій відвід, перевалочний комплекс, родовище нафти й газу.

Відносини, пов’язані з особливостями користування нафтогазоносними надрами, видобутком, транспортуванням, зберіганням і реалізацією нафти, газу та продуктів їхнього перероблення, регулюються Кодексом України про надра, Законом України

“Про трубопровідний транспорт”, Законом України “Про угоди про розподіл продукції”, іншими нормативно-правовими актами, а також цим Законом щодо питань, обумовлених особливостями нафтогазової галузі.

Верховна Рада України визначає основні напрями державної політики у нафтовій галузі та здійснює законодавче регулювання відносин у ній шляхом встановлення загальних правил реалізації суб’єктами підприємницької діяльності, надання ліцензії на здійснення окремих видів діяльності, спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами, формування тарифної політики, що визначено законами.

Суб’єкти підприємницької діяльності, які здійснюють видобуток нафти й газу, їхнє транспортування та розподіл і визначені в установленому законом порядку монополістами на ринках нафти й газу, не можуть припиняти свою діяльність або зменшувати її обсяг з метою створення дефіциту нафти або газу, якщо необхідність такого обмеження не встановлено чинним законодавством.

У разі виникнення спорів між сторонами угоди про транзит, припинення або скорочення транзиту нафти, газу й продуктів їх перероблення підприємством трубопровідного транспорту до вирішення спору в суді не допускається, якщо інше не передбачено відповідною угодою.

Право власності на природні ресурси нафти й газу, які знаходяться в межах території України, її територіальних вод і виключної (морської) економічної зони, належить державі.

Користування нафтогазоносними надрами, пошук і розвідка родовищ нафти й газу, їх експлуатація, спорудження і експлуатація підземних сховищ нафти для зберігання нафти й газу здійснюється лише за наявності спеціальних дозволів на користування, які надає уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі геології й використання надр, на умовах, визначених чинним законодавством.

Зокрема, дозвіл має містити:

- а) відомості про отримувача спеціального дозволу на користування нафтогазовими надрами, вид робіт, на проведення яких його видано;
- б) визначення меж ділянки нафтогазоносних надр, яку надано в користування;
- в) строк дії спеціального дозволу на користування цими надрами;
- г) перелік обов’язкових додатків, у тому числі угоду про умови користування ними.

На користування нафтогазоносними надрами надають такі види спеціальних дозволів:

- а) на геологічне їх вивчення, у тому числі дослідно-промислове розроблення родовищ;
- б) видобування нафти й газу (промислове розроблення родовищ);
- в) будівництво і експлуатацію підземних споруд, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі підземних сховищ нафти або газу та споруд для захоронення відходів виробництва нафтогазової галузі та супутніх вод.

Спеціальні дозволи на користування нафтогазоносними надрами надають на конкурсних основах. У разі відкриття покладу нафти або газу суб'єкт, який здійснював пошук, має переважне право на одержання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами цієї ділянки для видобування нафти і газу.

Конкурс на одержання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами визнається дійсним, якщо у ньому взяло участь не менше двох учасників. У разі порушень встановлених правил конкурс може бути визнано недійсним у судовому порядку.

Якщо конкурс визнано недійсним, виданий спеціальний дозвіл на користування нафтогазоносними надрами анулюється.

У цьому випадку конкурс проводиться повторно.

Спеціальний дозвіл на користування нафтогазоносними надрами надають на такий строк:

- не більше 5 років для геологічного вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промислового розроблення родовищ;
- не більше як на 20 років для видобування нафти й газу (промислового розроблення родовищ);
- не більше як на 20 років на геологічне вивчення нафтогазоносних надр з подальшим розробленням виявлених родовищ (тобто на строк, що охоплював би період дії окремих спеціальних дозволів на геологічне вивчення нафтогазоносних надр і видобування нафти і газу (промислове розроблення родовищ);
- не більше 20 років на спорудження і експлуатацію підземних сховищ нафти або газу.

Користувач нафтогазоносними надрами, який сумлінно виконував вимоги і умови, має право на продовження строку дії цього дозволу, але він зобов'язаний почати проведення робіт на визначеній ділянці нафтогазоносних надр не пізніше ніж через 180 календарних днів з моменту отримання дозволу.

Максимальна площа ділянок, які надано для геологічного вивчення нафтогазових надр, не може перевищувати 500 квадратних кілометрів.

Якщо під час розвідувальних робіт відповідним спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі екології та використання надр зроблено обґрунтований висновок про відкриття родовища (родовищ) нафти і газу в межах ділянок двох або більше користувачів нафтогазоносними надрами, між ними укладається угода про спільну розвідку й розроблення родовища. У разі виникнення суперечностей щодо умов спільного користування надрами вони вирішуються в судовому порядку.

Дія спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами може бути тимчасово зупинена спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі геології та використання надр безпосередньо або за поданням органів державного гірничо-технічного, екологічного й санітарного контролю і органів місцевого самоврядування.

Анулювання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами здійснюється у разі:

- а) відмови користувача нафтогазоносними надрами від користування;
- б) ліквідації суб'єкта господарської діяльності;
- в) вилучення в установленому порядку ділянки нафтогазоносних надр;
- г) визнання недійсним виданого спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами;
- д) якщо користувач нафтогазоносними надрами без поважних причин протягом 180 календарних днів з моменту одержання дозволу не приступив до їх експлуатації;
- е) використання нафтогазоносних надр не за призначенням.

Анулювання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі геології та використання надр. Рішення про анулювання може бути оскаржено у судовому порядку.

Угода про умови користування нафтогазоносними надрами є невід'ємним додатком до спеціального дозволу.

Істотними умовами такої угоди є:

- а) програма робіт, що має бути виконана власником спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами, порядок її уточнення або змін;
- б) джерела фінансування робіт;
- в) строки виконання робіт;
- г) зобов'язання щодо охорони довкілля;
- д) умови продовження, зупинення або анулювання дії спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами, в тому числі при виникненні форс-мажорних обставин;
- е) порядок здійснення контролю за виконанням умов такого дозволу;
- ж) право власності на інформацію, отриману в результаті користування нафтогазоносними надрами;
- з) порядок проведення та фінансування ліквідаційних робіт;
- к) відповідальність сторін;
- л) порядок розгляду спорів.

Угода про умови користування нафтогазоносними надрами може доповнюватися іншими умовами, які не суперечать чинному законодавству.

Підземні сховища нафти, газу та продуктів їх перероблення, створені в природних умовах, є об'єктами права державної власності. Спорудження і експлуатація підземних сховищ здійснюються на основі спеціальних дозволів на їх будівництво і експлуатацію, виданих уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі геології та використання надр, технологічних схем і проектів їх облаштування.

Підприємства нафтогазової галузі зобов'язані укомплектувати робочі місця кваліфікованими кадрами, створити безпечні умови праці. Працівникам підприємств нафтової галузі, які перебувають у зоні впливу шкідливих і небезпечних факторів, надають передбачені чинним законодавством пільги.

Особи, винні у порушенні законодавства, що регулює діяльність у нафтовій галузі, несуть адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність:

а) за крадіжку нафти, газу та продуктів їх перероблення у тому числі з трубопроводів;

б) пошкодження приладів обліку нафти, газу та продуктів їх перероблення.

Якщо міжнародними договорами України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж передбачено цим Законом, то застосовуються правила міжнародного договору.

7. Закон України “Про комбіноване виробництво теплової й електричної енергії і використання скидного енергопотенціалу”

Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні основи діяльності суб'єктів відносин у сфері енергозбереження щодо використання когенераційних установок, регулює відносини, пов'язані з особливостями виробництва, передачі та постачання електричної та теплової енергії від використання когенераційних установок.

Метою цього Закону є створення правових основ для зростання ефективності використання палива в процесах виробництва енергії або інших технологічних процесах, розвитку та застосування комбінованого виробництва електричної і теплової енергії, підвищення надійності та безпеки енергопостачання на регіональному рівні, залучення інвестицій на створення когенераційних установок.

У цьому законі вжито такі терміни, як відпущена енергія, кваліфікація когенераційної установки, скидний енергетичний потенціал технологічних процесів тощо.

Відносини у сфері комбінованого виробництва теплової і електричної енергії регулюються законами України “Про енергозбереження”, “Про електроенергетику”, цим Законом, іншими нормативно-правовими актами.

Із залученням коштів інвестора при створенні когенераційних установок, у тому числі на базі діючих енергетичних об'єктів у промисловості або комунальному тепlopостачанні, такий інвестор може набувати права власника (співвласника) когенераційної установки на умовах, визначених інвестиційною угодою. Власникам (співвласникам), інвесторам когенераційної установки надається, відповідно до Земельного кодексу України, право користування земельною ділянкою, на якій розташована когенераційна установка, у тому числі в охоронній зоні з обмеженнями (обстеженнями) відповідно до закону або договору.

Когенераційні установки, з яких споживачі одержують частину або весь обсяг виробленої електричної енергії, крім потреб власного споживання, можуть бути визнані як кваліфіковані, якщо вони відповідають кваліфікаційним показникам одній з двох умов:

1. Як основне паливо використовується скидний енергетичний потенціал технологічних процесів; для таких установок виробництво теплової енергії не є обов'язковим.

Якщо застосовується додаткове паливо, то ефективність його використання протягом одного року з дня введення в експлуатацію цієї установки та кожних наступних 12 місяців має бути не меншою 42%. У разі, якщо додаткове паливо використовується для підтримання проектної електричної потужності когенераційної установки при тимчасовому зменшенні теплової потужності скидного енергетичного потенціалу відносно його значення, прийнятого у технічному проекті когенераційної установки. Обсяг витрат додаткового палива слід узгодити з центральним органом виконавчої влади у сфері енергозбереження.

2. Як основне використовується традиційне (органічне) паливо, при цьому обсяг відпущеної теплової енергії має бути не менше 10 % від загального виробництва електричної і теплової енергії протягом одного року з дня її введення в експлуатацію й за кожні наступні 12 місяців; за указаний строк обсяг відпущеної електричної і теплової енергії відносно енергії основного та додаткового палива має становити не менше 42%.

Кваліфікацію когенераційних установок здійснює центральний орган виконавчої влади у сфері енергозбереження у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України. Строк її дії становить один рік. Кваліфікацію когенераційної установки, яку вперше введено до експлуатації, виконують за проектними даними та результатами її випробувань на експлуатаційних режимах. Кваліфікація установки на кожний наступний рік після закінчення попереднього здійснюється за фактичними показниками її експлуатації за минулі 12 місяців.

Технічні умови на приєднання когенераційної установки до електричної і/або теплової мережі подає її власник у порядку, встановленому нормативними актами, не пізніше 15 днів з дня отримання відповідного запиту. Ці технічні умови є невід'ємним додатком до договору про приєднання.

Правила приєднання когенераційних установок до електричної мережі встановлює Національна комісія регулювання електроенергетики України.

8. Національна комісія регулювання електроенергетики України

Національна комісія регулювання електроенергетики України (далі – Комісія) (НКРЕ) є незалежним позавідомчим постійно діючим державним органом.

Основними завданнями Комісії є:

- участь у формуванні та забезпеченні реалізації єдиної державної політики щодо розвитку й функціонування оптового ринку електроенергії, ринків газу, нафти та нафтопродуктів;

- державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в електроенергетиці та нафтогазовому комплексі;

- сприяння конкуренції у сфері виробництва електричної енергії, постачання електричної енергії та газу, видобуток газу й нафти, зберігання та реалізації газу, нафти й нафтопродуктів;

- забезпечення проведення цінової і тарифної політики в електроенергетиці та нафтогазовому комплексі;

- забезпечення ефективності функціонування товарних ринків на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій і споживачів їхніх товарів і послуг;
- захист прав споживачів електричної і теплової енергії, газу, нафти та нафтопродуктів;
- розроблення й затвердження правил користування електричною енергією та газом;
- координація діяльності державних органів щодо регулювання ринків енергоносіїв;
- видача суб'єктам підприємницької діяльності ліцензій на виробництво електричної енергії в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється на основі правил (ліцензійних умов) здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії, її передачі та постачання; зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, який затверджується на основі умов і правил підприємницької діяльності щодо зберігання природного газу та його постачання; транспортування нафти, нафтопродуктів, природного і нафтового газу магістральними трубопроводами;
- контроль за додержанням ліцензіатами умов здійснення ліцензованої діяльності.

Комісія відповідно до покладених на неї завдань виконує такі дії:

- бере участь у регулюванні платіжно-розрахункових відносин оптового ринку електроенергії, ринків газу, нафти та нафтопродуктів;
- установлює обмеження щодо суміщення видів діяльності суб'єктами підприємництва;
- розробляє та затверджує обов'язкові для виконання певні нормативні акти;
- видає суб'єктам підприємництва ліцензії на виробництво електричної енергії в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється на основі правил (ліцензійних умов) підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії, її передачі та постачання; зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, який затверджується на основі правил (ліцензійних умов) підприємницької діяльності щодо зберігання природного газу та його постачання; транспортування нафти, природного й нафтового газу, нафтопродуктів магістральними трубопроводами;
- затверджує інструкцію щодо умов і правил здійснення ліцензованої діяльності та контроль за їх виконанням;
- визначає відповідно до законодавства рівні показників, нижче яких дозволяється суб'єктами підприємницької діяльності здійснювати свою діяльність без ліцензій;
- безперешкодно здійснює перевірку дотримання умов ліцензованої діяльності;
- розглядає справи про порушення умов ліцензій та адміністративні правопорушення й за результатами розгляду приймає відповідні рішення в межах своєї компетенції;
- передає до Антимонопольного комітету України матеріали у разі виявлення порушень антимонопольного законодавства;

- визначає відповідність процесів ліквідації, реорганізації у формі злиття, приєднання, участі в об'єднаннях, а також придбання або відчуження більше 25% часток (акцій паїв) активів суб'єктів підприємницької діяльності умовам і правилам здійснення ліцензованої діяльності;

- надає ліцензіатам необхідну інформацію;

- бере участь у встановленні правил функціонування оптового ринку електроенергії, ринків газу, нафти й нафтопродуктів та у здійсненні контролю за їх дотриманням;

- здійснює заходи щодо забезпечення рівних прав доступу до транспортних мереж суб'єктів ринків електроенергії, газу, нафти й нафтопродуктів усіх форм власності;

- встановлює ціни на створювану Комісією інформаційну продукцію й тарифи на інформаційні послуги;

- захищає в межах своїх повноважень інтереси споживачів у питаннях, що стосуються цін на електроенергію, газ, нафту та нафтопродукти, а також надійності їх постачання і якості послуг збоку постачальних організацій;

- формує в межах своєї компетенції державну політику щодо встановлення цін на електроенергію, газ, нафту та нафтопродукти, тарифів на їх транспортування, зберігання, постачання та розподіл, а також транспортування інших речовин трубопроводами;

- стимулює ефективність виробництва та споживання електроенергії, газу, нафти та нафтопродуктів;

- організовує проведення науково-технічних та аналітичних досліджень з питань, що належать до її компетенції;

- інформує громадськість про свою роботу, здійснює у встановленому порядку видавничу діяльність;

- вирішує питання щодо підготовки кадрів робочого апарату Комісії, підвищення їхньої кваліфікації;

- подає Президентові України та публікує щорічні звіти про свою діяльність;

- співпрацює з радами споживачів щодо захисту прав споживачів електроенергії, газу, нафти та нафтопродуктів;

- створює для суб'єктів оптового ринку електричної енергії, ринків газу, нафти й нафтопродуктів передумови для надання їм впевненості у справедливості цих ринків і правил, за якими вони працюватимуть, шляхом відкритого обговорення питань, що належать до компетенції Комісії, у присутності постачальників і споживачів, представників громадськості та засобів масової інформації;

- здійснює інші функції відповідно до законодавства.

Комісія має право:

- у разі виявлення порушення умов і правил ліцензованої діяльності призупиняти або анулювати дію ліцензії відповідно до законодавства;

- погоджувати в межах своєї компетенції договір між членами оптового ринку електричної енергії України та спеціалізоване програмне забезпечення, що застосовується на оптовому ринку електроенергії;

- одержувати від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування безоплатно в установленому порядку інформацію, документи й матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

- створювати відповідно до законодавства позабюджетні фонди для сприяння функціонуванню та розвитку ринків, що регулюються Комісією;

- залучати вчених і спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їхніми керівниками) для розроблення проектів, проведення консультацій та експертиз;

- створювати госпрозрахункові підрозділи;

- доступу на територію споживача під час перевірки виконання угод щодо користування електроенергією та газом і захисту прав споживачів;

- здійснювати контроль за якістю послуг організацій, що постачають електроенергію та газ, для яких це передбачено тарифом, згідно з правилами користування електричною енергією та газом;

- встановлювати в межах своїх повноважень обов'язкові для суб'єктів підприємницької діяльності, які отримують ліцензії, нормативи достатності власних коштів, інші показники та вимоги, що обмежують ризики операцій на оптовому ринку електроенергії, ринках природного й нафтового газу, нафти та нафтопродуктів.

Комісія під час виконання покладених на неї функцій взаємодіє з міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, а також з відповідними органами іноземних держав, міжнародними організаціями з питань, віднесених до її компетенції.

Діяльність Комісії забезпечує робочий апарат, який складається з центрального апарату й територіальних підрозділів.

Територіальні підрозділи Комісії діють на основі положення, що затверджується Головою Комісії.

Комісія складається з членів Комісії, включаючи її Голову, які працюють на професійній основі. Голова та інші члени Комісії мають рівні права при вирішенні питань, що належать до її компетенції.

Голова та інші члени Комісії призначаються Президентом України строком на шість років. Одна особа не може бути членом Комісії більше двох строків підряд. Члену Комісії після закінчення повноважень надається попередня робота (посада), у разі її відсутності – інша рівноцінна робота (посада) на тому самому або, за його згодою, іншому підприємстві, в установі, організації. На період працевлаштування за колишнім членом Комісії зберігаються заробітна плата (але не більше шести місяців) та інші пільги, якими він користувався як член Комісії.

Члени Комісії мають право бути присутніми на будь-яких засіданнях суб'єктів оптового ринку електроенергії, ринків газу, нафти та нафтопродуктів.

Голова Комісії виконує такі дії:

– організовує діяльність Комісії і її робочого апарату та несе персональну відповідальність за виконання покладених на Комісію завдань;

- встановлює ступінь відповідальності посадових осіб робочого апарату Комісії за виконання своїх обов'язків щодо діяльності структурних підрозділів;
- визначає питання, які підлягають розгляду Комісією, та скликає засідання Комісії;
- видає накази з питань діяльності робочого апарату Комісії;
- призначає на посади та звільняє з посад працівників робочого апарату Комісії, в тому числі за погодженням з Кабінетом Міністрів України – керівників структурних підрозділів центрального апарату Комісії;
- створює територіальні підрозділи Комісії;
- затверджує положення про структурні підрозділи центрального апарату Комісії;
- підписує від імені Комісії ліцензії або відмову в їх видачі, постанови та розпорядження, які приймає Комісія;
- здійснює інші повноваження відповідно до законодавства.

У разі відсутності Голови Комісії або неможливості здійснення ним своїх повноважень обов'язки Голови за його дорученням виконує один із членів Комісії.

Основною формою роботи Комісії є засідання, які проводяться відповідно до затвердженого Комісією регламенту.

На засіданнях Комісії розглядаються питання:

- ліцензування;
- стосовно проектів законів та інших нормативно-правових актів і пропозицій щодо вдосконалення законодавства з питань енергетики;
- затвердження щорічного звіту про діяльність Комісії;
- застосування санкцій щодо ліцензіатів у разі невиконання умов і правил ліцензованої діяльності та порушення законодавства;
- прийняття постанов і розпоряджень;
- планування роботи Комісії.

Засідання Комісії є правомочним, якщо на ньому є присутні не менше як три члени Комісії.

Рішення Комісії вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість від загального складу Комісії. Комісія в межах своїх повноважень на основі цього та виконання законодавства приймає рішення у вигляді постанов і розпоряджень.

Ці рішення є обов'язковими для виконання підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності, які здійснюють діяльність на оптовому ринку електроенергії, ринках газу, нафти та нафтопродуктів.

Рішення комісії можуть бути оскаржені у встановленому законодавством порядку.

9. Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів

Національне агентство енергетичних ресурсів (НАЕР) України з питань забезпечення їх ефективного використання є центральним органом виконавчої

влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

НАЕР є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань проведення державної політики у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів та енергозбереження. НАЕР у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, постановами Верховної Ради, указами Президента і актами Кабінету Міністрів України, а також цим положенням.

У межах своїх повноважень Агентство організовує виконання актів законодавства та здійснює контроль за їх реалізацією, узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства та в установленому порядку вносить їх на розгляд Кабінету Міністрів України.

Основними завданнями НАЕР є:

- проведення єдиної державної політики у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів та енергозбереження;
- забезпечення збільшення частки альтернативних видів палива у балансі попиту та пропонування енергоносіїв;
- створення державної системи моніторингу виробництва, споживання, експорту й імпорту енергоносіїв, удосконалення систем обліку та контролю за споживанням енергетичних ресурсів;
- забезпечення функціонування єдиної системи нормування питомих витрат енергетичних ресурсів у суспільному виробництві.

НАЕР відповідно до покладених на нього завдань виконує такі дії:

- вносить в установленому порядку пропозиції щодо формування єдиної державної політики у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів та енергозбереження, а також забезпечує її реалізацію;
- бере участь у розробленні проектів Державної програми економічного й соціального розвитку, Державного бюджету України, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, інших прогнозних і програмних документів соціального і економічного розвитку України;
- погоджує проекти нормативно-правових актів з питань, що належать до його повноважень;
- розробляє загальнодержавні, погоджує галузеві та місцеві програми у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів, енергозбереження та альтернативних джерел енергії, здійснює контроль за виконанням загальнодержавних програм у цій сфері;
- бере участь у розробленні державних і регіональних паливно-енергетичних балансів;
- готує пропозиції щодо закупівель паливно-енергетичних ресурсів для державних потреб;
- забезпечує створення системи моніторингу та державного контролю за ефективністю використання енергетичних ресурсів підприємствами, установами і організаціями;
- організовує проведення державної експертизи з енергозбереження;

– розробляє державні норми, правила та стандарти у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів альтернативних джерел енергії, а також енергозбереження;

– виступає державним замовником науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів та енергозбереження;

– бере участь у формуванні державної інвестиційної політики, виходячи з першочерговості заходів щодо ефективного використання енергетичних ресурсів та енергозбереження;

– підтверджує в установленому порядку належність палива до альтернативного;

– погоджує енергозберігаючі й енергоефективні проекти, що потребують фінансування з державного бюджету, та проводить моніторинг їх реалізації;

– здійснює відповідно до законодавства функції управління майном державних підприємств, установ та організацій, що належать до сфери уповноважень агентства;

– виконує кваліфікацію когенераційних установок;

– забезпечує в межах своїх повноважень реалізацію державної політики щодо державної таємниці, здійснює контроль за її збереженням у центральному апараті Агентства, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління;

– бере участь, у межах своїх повноважень, у налагодженні співробітництва України з Європейським Союзом та адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу;

– провадить інформаційну діяльність з популяризації економічних, екологічних і соціальних переваг ефективного використання енергетичних ресурсів, альтернативних джерел енергії та видів палива, бере участь в освітній діяльності у цій сфері;

– забезпечує запровадження та функціонування єдиної системи енергетичного аудиту та менеджменту з енергозбереження в Україні;

– погоджує проекти спільного впровадження, які реалізуються відповідно до положень Кіотською протоколу, інвестиційні та інноваційні проекти із запровадження енергозберігаючих технологій і обладнання, у тому числі з будівництва заводів щодо виробництва альтернативних видів палива;

– забезпечує функціонування систем енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення;

– бере участь, у межах своїх повноважень, у реалізації державної цінової та тарифної політики;

– здійснює інші повноваження відповідно до законодавства.

НАЕР має право:

– одержувати в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування покладені на нього завдання;

– залучати спеціалістів органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їхніми керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції;

– скликати наради з питань, що належать до його компетенції;

– представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях і під час укладення міжнародних договорів України.

НАЕР під час виконання покладених на нього завдань взаємодіє з іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, а також відповідними органами іноземних держав. У межах своїх повноважень агентство видає накази, організовує та контролює їх виконання, у разі потреби видає разом з іншими органами виконавчої влади спільні акти. Нормативно-правові акти агентства підлягають реєстрації в установленому законодавством порядку. Рішення агентства, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими для виконання органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами.

10. Державний енергетичний нагляд за режимами споживання електричної й теплової енергії

Державний енергетичний нагляд за режимами споживання електричної й теплової енергії (далі – енергія), відповідно до Закону України “Про електроенергетику”, здійснює Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної й теплової енергії (Держенергонагляд), яку підпорядковано безпосередньо Мінпаливенерго для виконання функцій, покладених на Держенергонагляд цим Положенням, діє у складі державного підприємства, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління об'єднаною енергетичною системою України, та його територіальних структурних підрозділів.

Під час здійснення державного енергетичного нагляду за режимами споживання енергії Держенергонагляд керується законодавством і взаємодіє з НКРЕ, Антимонопольним комітетом, Міністерством праці, Держкоменергозбереження, органами державного пожежного нагляду, місцевими держадміністраціями, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, ДП «Енергоринок» і суб'єктами електроенергетики.

Метою державного енергетичного нагляду за режимами споживання енергії є сприяння забезпеченню сталого функціонування об'єднаної енергетичної системи України, посиленню впливу на суб'єкти електроенергетики та споживачів щодо дотримання ними встановлених режимів виробництва, постачання й споживання енергії та забезпечення споживачами належного технічного стану електричних і тепловикористовувальних установок і теплових мереж.

Завданнями та функціями державного енергетичного нагляду є:

– організація роботи з суб'єктами електроенергетики режимів споживання електричної енергії її потужності, погодження зі споживачами граничної кількості електричної енергії та її потужності;

- розроблення методології, організація збору інформації і аналіз прогнозів електроспоживання на короткотермінові й тривалі періоди;
- нагляд за технічним станом та організацією технічної експлуатації електричних установок споживачів, крім установок, які експлуатує населення (далі – електричні установки), тепловикористовувальних установок і теплових мереж, підключених до об'єктів електроенергетики (далі – теплові установки);
- здійснення в межах своєї компетенції контролю за усуненням суб'єктами електроенергетики та споживачами виявлених порушень законодавства про електроенергетику;
- організація розроблення та запровадження в установленому порядку Правил технічної експлуатації електроустановок споживачами, Правил технічної експлуатації тепловикористовувальних установок і теплових мереж, а також інших нормативних і методологічних документів відповідно до компетенції цієї організації;
- підготовка пропозицій щодо перегляду нормативно-технічних документів на енергетичне обладнання у разі його невідповідності вимогам Правил улаштування електроустановок, Правил технічної експлуатації електроустановок споживачами, Правил технічної експлуатації тепловикористовувальних установок і теплових мереж, інших нормативних документів (далі - Правила);
- участь у розслідуванні причин і наслідків аварій і пожеж на електричних і теплових установках споживачів, що призвели до порушень режимів роботи інших споживачів або суб'єктів електроенергетики;
- участь у розробленні споживачами і енергопостачальниками (електропередавальними) організаціями заходів щодо надійного та безаварійного енергопостачання споживачів;
- здійснення контролю за відповідність нових і реконструйованих електричних і теплових установок технічним умовам, нормам і Правилам, а також підтвердження їхньої готовності до роботи (подачі напруги), крім електричних установок напругою до 1000 В другої та третьої категорії надійності електропостачання і електричних установок, які використовує населення;
- участь у роботі комісій з перевірки знань технології робіт (правил експлуатації, виробничих інструкцій) посадовими особами, відповідальними за електрогосподарство споживачів;
- участь у разі потреби в проведенні експертизи електротехнічної й теплотехнічної частини проектів будівництва та реконструкції об'єктів споживачів відповідно вимогам Правил;
- надання консультацій, розгляд і вирішення в межах своєї компетенції питань, що виникають у споживачів і суб'єктів електроенергетики;
- здійснення в межах своєї компетенції нагляду за:
 - дотриманням режимів виробництва, постачання і споживання енергії (активної, реактивної, теплової);
 - проведенням суб'єктами електроенергетики роботи, пов'язаної із дотриманням споживачами встановлених режимів споживання (постачання) енергії;
 - забезпеченням надійного постачання енергії;

- відповідністю схем живлення (зовнішніх і внутрішніх) категорійності споживачів та їхніх струмоприймачів;
- відповідністю нормативним документам вимог технічних умов на приєднання електричних і теплових установок до мереж енергопостачальних (електропередавальних) організацій, а також за погодженням проектів енергопостачання споживачів;
- відповідністю виданих суб'єктами електроенергетики актів-допусків подачі електричної енергії на електричні установки споживачів напругою до 1000 В другої й третьої категорій надійності електропостачання, на електричні установки, які використовує населення, а також дозволів на застосування електричної енергії в електротермічних процесах відповідно до вимог Правил і нормативних документів;
- відповідністю укладених договорів на користування енергією та про надання послуг щодо передачі електричної енергії згідно з нормативними документами;
- дотриманням споживачами вимог Правил і нормативно-правових актів з питань енергопостачання;
- застосуванням заходів щодо обмеження постачання енергії споживачам у разі виявлення порушень ними Правил користування електричною і тепловою енергією, а також споживачам – неплатникам спожитої електричної й теплової енергії;
- складанням актів про встановлення аварійної й технічної броні електропостачання та відповідністю визначених величин цієї броні електропостачання технології виробництва у споживачів і фактичним обсягам їхнього електроспоживання;
- забезпеченням належного стану встановлених у споживачів системних елементів протиаварійної автоматики, які впливають на надійність роботи об'єднаної енергетичної системи України;
- дотриманням суб'єктами електроенергетики та споживачами вимог нормативних документів, що регулюють перетікання реактивної електроенергії;
- готовністю відповідних суб'єктів електроенергетики та споживачів до роботи в осінньо-зимовий період і в умовах надзвичайних ситуацій;
- забезпеченням належного стану оперативно-диспетчерського управління енергогосподарством споживачів;
- готовністю до роботи резервних автономних джерел живлення споживачів першої категорії і особливої групи першої категорії;
- відповідністю обліку обсягів виробництва, постачання і споживання енергії вимогам нормативних документів;
- дотриманням показників якості енергії та кількості повернення конденсату водяної пари згідно з вимогами нормативних документів.

11. Структура та фінансування Держенергонагляду

До структури Держенергонагляду входять такі підрозділи:

- Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії як головна організація;

– регіональні державні інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії;

– державні інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Держенергонагляд очолює Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду, який призначається на посаду та звільняється з посади Міністром палива і енергетики. Головний державний інспектор має трьох заступників за відповідними напрямками діяльності головної організації.

Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду несе персональну відповідальність за виконання покладених на Інспекцію завдань і здійснення нею своїх функцій.

Начальники регіональних державних інспекцій одночасно є заступниками Головного державного інспектора України з енергетичного нагляду у відповідному регіоні.

Керівники структурних підрозділів державних інспекцій, їх заступники, начальники секторів, головні й провідні спеціалісти, начальники обласних (міських, районних, міжрайонних) інспекцій та їх заступники є старшими державними інспекторами з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії.

Інші спеціалісти, які виконують функції державного енергетичного нагляду, є державними інспекторами з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії.

Структуру Держенергонагляду затверджує Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду у порядку, встановленому законодавством.

Граничну кількість працівників Держенергонагляду затверджує Міністр палива і енергетики за поданням Головного державного інспектора України з енергетичного нагляду.

Держенергонагляд фінансується за рахунок коштів, отриманих державним підприємством, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління об'єднаною енергетичною системою України, за здійснення Держенергонаглядом допоміжних заходів із забезпечення надійного й сталого функціонування цієї системи відповідно до законодавства.

Держенергонагляд має печатку із своїм найменуванням, а службові особи, які здійснюють державний енергетичний нагляд, мають посвідчення єдиного зразка і номерний пломбінатор.

Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду, його заступники та відповідні державні інспектори з енергетичного нагляду під час виконання покладених на Держенергонагляд завдань і функцій мають право:

– вимагати в межах своєї компетенції від суб'єктів електроенергетики та споживачів вжиття заходів для усунення виявлених Держенергонаглядом порушень;

– залучати в установленому порядку установи і організації до розроблення нормативних документів з питань, що належать до їхньої компетенції;

– отримувати в установленому порядку від міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів електроенергетики та споживачів інформацію, необхідну для виконання покладених на них завдань;

- визначати періодичність, порядок і напрями обстеження електричних і теплових установок споживачів енергії;
- безперешкодного доступу в будь-який час доби до електричних і теплових установок суб'єктів електроенергетики та споживачів;
- опломбовувати в установленому порядку електричні й теплові установки споживачів енергії,
- видавати суб'єктам електроенергетики та споживачам обов'язкові для виконання приписи щодо:
 - усунення порушень нормативно-правових актів;
 - приведення засобів обліку, контролю та регулювання виробництва, передачі, постачання та споживання енергії відповідно до норм, правил і стандартів в електроенергетиці;
 - неприпустимості продовження експлуатації електричних і теплових установок споживачів, якщо це створює загрозу для життя та здоров'я обслуговуючого персоналу та населення, навколишнього середовища, енергопостачання інших споживачів.

Рішення посадових осіб Держенергонагляду можуть бути оскаржені в установленому порядку. Подання скарги не є підставою для припинення виконання рішення, яке оскаржується, до його остаточного розгляду відповідно до законодавства.

12. Державна інспекція з енергозбереження

Державна інспекція з енергозбереження (далі – Інспекція) є урядовим органом державного управління, що діє у складі Мінпаливенерго і йому підпорядковується.

Інспекція у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України й Кабінету Міністрів України, цим Положенням і наказами Мінпаливенерго.

Інспекція виконує такі дії:

- у межах своєї компетенції бере участь у реалізації державної політики та здійснює державний контроль у сфері енергозбереження;
- виконує відповідно до законодавства контрольно-наглядові функції щодо використання паливно-енергетичних ресурсів і проводить державну експертизу об'єктів підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності (далі – підприємства), перелік яких наведено у додатку до Положення про державну експертизу з енергозбереження, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України “Про державну експертизу з енергозбереження” від 15 липня 1998 р. за № 1094;
- здійснює регулятивні та дозвільно-реєстраційні функції щодо фізичних і юридичних осіб;
- у межах своєї компетенції контролює додержання норм законодавства у сфері енергозбереження, узагальнює практику його застосування та розробляє пропозиції щодо вдосконалення цього законодавства;

- сприяє підвищенню ефективності роботи з раціонального і економічного витрачання електричної та теплової енергії, енергії пари, газу, інших видів органічного палива, нетрадиційних джерел енергії на підприємствах і населенням;
- здійснює державний контроль за станом обліку паливно-енергетичних ресурсів, додержанням дисципліни газоспоживання та газопостачання, використанням автоматичних засобів регулювання споживання природного газу, наявністю та додержанням режимних або технологічних карт устаткування, використанням вторинних паливно-енергетичних ресурсів;
- реєструє в установленому порядку проектні й налагоджувальні організації та видає їм для одержання ліцензій висновки щодо можливості виконання ними проектних і налагоджувальних робіт на газоспоживному обладнанні, здійснює контроль за якістю цих робіт;
- видає в межах своєї компетенції нормативно-технічну документацію;
- здійснює контроль за переведенням енергетичного обладнання на резервні види палива, наявністю й поповненням його резервних запасів на підприємствах, технічною готовністю енергетичних господарств до експлуатації;
- визначає та щороку переглядає технологічну броню газоспоживання підприємств-регуляторів;
- видає підприємствам, які є виробниками та споживачами паливно-енергетичних ресурсів, технічні умови на проектування нового, реконструкцію діючого обладнання та систем комплексного вимірювання і обліку цих ресурсів, погоджує проблемні проекти;
- проводить перевірку та робить висновки щодо відповідності приладів регулювання, систем комплексного вимірювання і обліку споживання зазначених ресурсів вимогам стандартів, проектних рішень і виданих інспекцією технічних умов;
- надає за результатами перевірки підприємств обов'язкові для виконання приписи стосовно усунення порушень і недоліків, зумовлених невиконанням вимог законодавства з енергозбереження щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, а також контролює виконання цих приписів;
- бере участь у роботі комісії з атестації посадових осіб, спеціалістів та осіб, відповідальних за стан газового господарства, працівників проектних, налагоджувальних, газопостачальних і газозбутових організацій, викладачів навчальних комбінатів, функціональні обов'язки яких пов'язані з видобуванням, переробленням, виробництвом, транспортуванням, зберіганням і споживанням паливно-енергетичних ресурсів;
- здійснює контроль шляхом проведення комплексних перевірок стану обліку паливно-енергетичних ресурсів, що витрачаються для виробництва продукції та надання послуг населенню (електро-, водо-, тепло- газопостачання); видобування, перероблення, виробництва, транспортування, зберігання та споживання зазначених ресурсів;
- здійснює контроль за впровадженням енергозберігаючих технологій і теплоізоляційних матеріалів під час будівництва та реконструкції підприємств, об'єктів житлово-цивільного призначення незалежно від форми власності;

– здійснює контроль за виконанням загальнодержавних, регіональних, місцевих та інших програм з енергозбереження й вносить пропозиції щодо виконання енергозберігаючих заходів з метою зменшення енергоємності продукції (послуг) і питомої частки паливно-енергетичних ресурсів в основному та допоміжному виробництві;

– аналізує стан використання паливно-енергетичних ресурсів підприємствами та приймає відповідні рішення;

– видає підприємствам рекомендації щодо пріоритетного фінансування енергозберігаючих заходів (витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, виготовлення дослідних зразків та експериментальних установок, впровадження у виробництво високоефективних технологій, обладнання та матеріалів);

– бере участь у роботі технічних і державних комісій з прийняття в експлуатацію обладнання, що використовує паливно-енергетичні ресурси і утилізує тепло, приладів обліку та регулювання, систем комплексного вимірювання і обліку споживання цих ресурсів, а також завершених будівництвом нових і реконструйованих підприємств, окремих об'єктів незалежно від форми власності, які використовують зазначені ресурси, в тому числі об'єктів житлово-цивільного призначення;

– надає підприємствам методичну і організаційну допомогу з питань енергозбереження;

– виконує інші функції, що випливають з покладених на інспекцію завдань.

Інспекція має право:

– залучати спеціалістів органів виконавчої влади й підприємств (за погодженням з їхніми керівниками) для участі у розгляді питань, що належать до її компетенції;

– залучати до проведення державної експертизи з енергозбереження в установленому порядку спеціалістів науково-дослідних, проектно-конструкторських, інших установ та організацій, вищих навчальних закладів, представників громадскості й експертів міжнародних організацій;

– одержувати безоплатно в установленому порядку від міністрів та інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств інформаційні матеріали, необхідні для виконання покладених на інспекцію завдань;

– скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до її компетенції;

– затверджувати у межах своєї компетенції зразки приписів, актів та інших документів, визначених Законом України «Про енергозбереження»;

– складати протоколи, акти перевірок і видавати обов'язкові для виконання приписи стосовно усунення порушень норм законодавства у сфері енергозбереження під час видобування, перероблення, виробництва, транспортування, зберігання та споживання паливно-енергетичних ресурсів;

– припиняти в установленому порядку подачу природного газу споживачам, крім населення;

а) за дорученням постачальника природного газу, газозбутової, нафтогазодобувної організацій або газотранспортного підприємства у разі несплати за спожитий газ або відмови використовувати резервні види палива за відповідними графіками;

б) у разі повторного невиконання припису інспекції щодо усунення порушень в експлуатації газоспоживного обладнання та відсутності приладів обліку споживання природного газу, теплової енергії, відсутності або відключення засобів автоматичного регулювання витрат природного газу, його споживання без затверджених питомих норм, невідповідності резервно-паливного господарства й газового обладнання до роботи на резервному паливі;

– надавати дозволи на відновлення газопостачання у разі погашення заборгованості за використаний природний газ і послуги щодо його транспортування і усунення порушень, виявлених при обстеженні працівниками газоспоживального обладнання щодо його надійності та готовності до прийняття природного газу;

– складати відповідно до законодавства протоколи про адміністративні правопорушення;

– застосовувати відповідно до законодавства економічні санкції до підприємств у разі виявлення фактів перевитрати ними зазначених ресурсів унаслідок неефективного (марнотратного) їх використання;

– надавати на платній основі (із зарахуванням одержуваних коштів до державного бюджету) послуги, пов'язані з проведенням державної експертизи з енергозбереження, відновленням підприємств, видачею технічних вимог стосовно ефективного його використання; перевіркою відповідності енергоспоживальних об'єктів вимогам проектно-технічної документації та висновків щодо стану готовності організацій до переведення пусконаладжувальних робіт, надання інших послуг з енергозбереження, що не суперечать законодавству.

Працівники Інспекції згідно із законодавством мають право безперешкодного доступу на підприємства незалежно від форми власності та підпорядкованості для виконання покладених на неї завдань.

Рішення Інспекції можуть скасовуватись Міністерством палива і енергетики. Рішення регіональних органів Інспекції можуть скасовуватись начальником Інспекції – головним державним інспектором з енергозбереження.

Працівники Інспекції мають посвідчення єдиного зразка. А інспектори – номерний пломбінатор.

13. Відповідальність за порушення в енергетиці

Кримінальний кодекс України

Стаття 188-1. Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання.

1. Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання без приладів обліку (якщо використання приладів обліку є обов'язковим) або внаслідок умисного пошкодження приладів обліку, або у будь-який інший спосіб, якщо такими діями завдано значної шкоди, карається штрафом

від ста до двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років. Або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони завдали шкоду у великих розмірах, караються позбавленням волі на строк до трьох років.

Примітка. Шкода, передбачена цією статтею, визначається значною, якщо вона в сто й більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян, а у великих розмірах – якщо вона у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян.

Стаття 194-1. Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики.

1. Умисне пошкодження або руйнування об'єктів електроенергетики, якщо ці дії призвели або могли призвести до порушення нормальної роботи цих об'єктів, або спричинило небезпеку для життя людей, карається штрафом від ста до двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або загально небезпечним способом, караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

3. Дії, передбачені першою або другою частинами цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Кодекс України про адміністративні правопорушення

Стаття 95-1. Порушення вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання.

Порушення вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання об'єктів електроенергетики, підключених до об'єднаної енергетичної системи України, та енергетичного обладнання споживачів, тягне за собою попередження або накладення штрафу на працівників від одного до п'яти неоподаткованих мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб від трьох до восьми неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Стаття 103. Непідготовленість до роботи резервного паливного господарства.

Непідготовленість до роботи резервного паливного господарства, передбаченого для газоспоживаючого підприємства, установи і організації, або непідготовленість газовикористовувальних установок до роботи на встановлених резервних видах палива тягне за собою попередження або накладення штрафу на керівників, заступників керівників, головних енергетиків (головних механіків), начальників цехів і служб підприємств, установ та організацій від п'яти до восьми неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Стаття 103-1. Порушення правил користування енергією або газом.

Самовільне використання з корисливою метою електричної та теплової енергії без приладів обліку (якщо використання приладів обліку є обов'язковим) або внаслідок умисного пошкодження приладів обліку, або будь-який інший спосіб, а так само інші порушення правил користування електричною або тепловою енергією, а також

самовільне використання з корисливою метою газу, порушення правил користування газом у побуті, що не завдало значної шкоди, тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до п'яти неоподаткованих мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб від трьох до восьми неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Стаття 103-2. Пошкодження газопроводів при виконанні робіт.

Пошкодження газопроводів (крім магістральних) та їхнього устаткування при проведенні робіт тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб від трьох до семи неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Стаття 185-12. Створення перешкод у виконанні робіт, пов'язаних з обслуговуванням об'єктів електроенергетики.

Створення перешкод у виконанні робіт, пов'язаних з обслуговуванням об'єктів електроенергетики, тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від двох до п'яти неоподаткованих мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб від трьох до п'яти неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Стаття 244-13. Органи Державної Інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії.

Органи Державної Інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 95-1 (у частині порушення вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації енергетичного обладнання споживачів) і статтею 188-20.

Від імені цих органів розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення мають право:

1) головний державний інспектор з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної й теплової енергії та його заступники – попередження або штраф на громадян і посадових осіб восьми неоподаткованих мінімумів доходів громадян;

2) старші державні інспектори з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії – попередження або штраф на громадян і посадових осіб до п'яти неоподаткованих мінімумів доходів громадян;

3) державні інспектори з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії - попередження або штраф на громадян і посадових осіб до трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян;

Стаття 244-14. Органи Державної Інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж.

Органи Державної Інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 95-1 (крім порушень вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації енергетичного обладнання споживачів).

Від імені цих органів розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення мають право:

1) начальник Державної Інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж та його заступники - попередження або штраф на посадових осіб до восьми неоподаткованих мінімумів доходів громадян;

2) головні та старші інспектори з експлуатації електричних станцій і мереж – попередження або штраф на посадових осіб до восьми неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Стаття 244-15. Національна комісія регулювання електроенергетики України.

Національна комісія регулювання електроенергетики України розглядає справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 188-21. Від імені цієї комісії розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення мають право голова та члени Комісії.

14. Правове забезпечення енерговикористання в цивільній авіації

Транспортний комплекс України, як і деякі інші галузі економіки, має нераціональну структуру та високу енергоємність ВВП. Тому за умов постійно зростаючих цін на основні види енергоресурсів і значної зовнішньоекономічної залежності від постачальників енергоносіїв, енергозбереження і ефективність набувають особливої актуальності для загального підвищення економічної ефективності транспорту, зменшення його негативного впливу на навколишнє середовище, забезпечення високих соціальних стандартів транспортних послуг.

Аеропорт – багатофункціональне транспортне підприємство, що є наземною частиною авіаційної транспортної системи, яка забезпечує зліт і посадку повітряних суден та їх наземне обслуговування, приймання та відправлення пасажирів, багажу, пошти та вантажів, а також створює необхідні умови для функціонування авіакомпаній, державних органів регулювання авіаційної, митної та іншої діяльності, сприяє діловій активності, спрямованій на поліпшення рівня обслуговування пасажирів і забезпечення стабільності функціонування аеропорту.

Державні органи виконавчої влади контролюють аеропорти, з точки зору ефективного використання енергетичних носіїв, таким чином:

– щорічне подання звіту щодо диференційованих показників норм паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР), розроблених відповідно до плану організаційно-технічних заходів з раціонального використання і економії ПЕР на рік, порядку ведення енергетичного паспорту, а також проведення енергетичного обстеження з раціонального використання енергетичних носіїв;

– подання звіту споживання ПЕР або форми державного статистичного спостереження №11-мтп «Про результати використання палива, теплової та електроенергії» з додатками до неї (додаток 1 до ф. №11-мтп «Фактичні витрати палива на виробництво окремих видів продукції і робіт», додаток 2 до ф. №11-мтп «Утворення та використання вторинних енергетичних ресурсів»).

Для авіаційної галузі відповідно до положень Постанови КМУ було розроблено Галузевою науково-дослідною лабораторією з питань енергозбереження і екологічної безпеки при інституті Украеропроект і затверджено державною авіаційною адміністрацією у 2000 р. «Методичні рекомендації з нормування питомих витрат ПЕР на авіаційному транспорті», де запропоновано норми питомих витрат на основні виробничі процеси галузі, а саме: авіап перевезення пасажирів і вантажу, обслуговування повітряних суден, пасажирів та багажу в аеропортах.

Постанова КМУ №786 від 15.07.1997 «Про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві».

Згідно з вимогами Повітряного кодексу України передбачено вдосконалення національної системи забезпечення безпеки цивільної авіації. Суб'єктами авіаційної діяльності незалежно від форм власності є: авіаційні компанії (авіаперевізники); аеропорти; підприємства обслуговування повітряного простору, підприємства з технічного обслуговування, ремонту та дороблення авіаційної техніки; підприємства-розробники та виробники цивільної авіаційної техніки; навчальні заклади та наукові установи; наукові, дослідні та проектні організації; інші підприємства та фізичні особи, діяльність яких регламентується Повітряним кодексом України. Основою функціонування цивільної авіації мають стати ринкові відносини, найважливішими елементами яких є роздержавлення та демонополізація, цивілізована конкуренція, рівність підприємств усіх форм власності, розширення сфери застосування приватного капіталу. Для сприяння впровадженню ринкових відносин органи виконавчої влади згідно із законодавством розробляють правила конкуренції, відповідно до яких призначення перевізника для міжнародних маршрутів здійснюватиметься лише на конкурсній основі згідно з установленим порядком із числа не менше двох авіакомпаній. Створюватимуться умови для прискореного акціонування та приватизації авіакомпаній (авіаперевізників). Приватизація державних підприємств авіаційного транспорту здійснюватиметься шляхом продажу акцій відкритих акціонерних товариств, створених на базі майна цих підприємств, із збереженням у необхідних випадках контрольного пакета акцій підприємств загальнодержавного значення в державній власності. Першочерговій приватизації підлягатимуть збиткові підприємства авіаційного транспорту та підприємства, що задовольняють місцеві потреби. На початковому етапі акціонування аеропортів буде встановлено контроль з боку держави шляхом збереження за нею контрольного пакета акцій. З метою забезпечення конкурентоспроможності на світовому ринку авіаперевезень Кабінет Міністрів України надаватиме статус Національного авіаперевізника провідним українським авіакомпаніям. Умови та порядок надання такого статусу визначатимуться відповідним положенням. Створення належних умов для добросовісної конкуренції, тобто рівних можливостей для діяльності всіх авіакомпаній, буде досягнуто, передусім, шляхом забезпечення їм рівного доступу до аеропортових послуг. З цією метою необхідно виділити із складу авіапідприємств аеропорти як самостійні юридичні об'єкти з урахуванням інтересів базових льотно-технічних комплексів.

Не повинні підлягати приватизації підприємства, що забезпечують функціонування державної системи використання повітряного простору, а також ті, що забезпечують виконання спеціальних польотів, літаки, на яких встановлено обладнання для виконання спеціальних робіт (літаки-заправники, літаки, обладнані для фотографування, літаки-лабораторії), навчальні заклади та наукові установи цивільної авіації, фінансуються з бюджету.

Будуть укладені домовленості з повноважними органами цивільної авіації розвинутих країн щодо імпорту авіаційної техніки в Україну; організовано навчання та перепідготовку фахівців міжнародного класу в закладах України і задовольнено потреби цивільної авіації України в перепідготовці спеціалістів за міжнародними стандартами. Для досягнення високого рівня кооперації авіаційного виробництва особливе значення надаватиметься розвитку рівноправних і взаємовигідних зв'язків з авіаційними адміністраціями Російської Федерації, Узбекистану, інших країн. Проводитимуться постійні консультативні зустрічі з питань організації управління повітряним рухом в районі Чорного моря з відповідними органами Болгарії, Грузії, Росії, Румунії, Туреччини. Співробітництво з Міждержавним авіаційним комітетом (МАК) розвиватиметься на основі укладених з ним угод, якими передбачається делегування Комітетові обмеженого переліку функцій для спільного виконання робіт у визначених напрямках сертифікації авіаційної техніки, виробництва, аеропортів, а також розроблення нормативних авіаційних документів.

Правовою основою діяльності й розвитку цивільної авіації є Конституція України (254 к/96-ВР), Повітряний кодекс України (3167-12), Закон України "Про транспорт" (232/94-ВР), а також інші законодавчі та нормативні акти, що діють у цивільній авіації й на транспорті в цілому.

Правова база цивільної авіації України створюватиметься шляхом: удосконалення діючих і розроблення нових актів законодавства, що стосується діяльності цивільної авіації; визначення як базової системи авіаційних правил (АП) норм і стандартів (американської-FAR, європейської-JAR або системи АП Міждержавного авіаційного комітету) для гармонізації відповідних авіаційних правил України; визначення і акредитації закладів, установ, фахівців для створення авіаційних правил, норм і стандартів; використання для цієї мети потенціалу національних наукових, освітніх і виробничих закладів; створення системи доведення нормативно-правових документів до безпосередніх користувачів незалежно від форм власності. Розроблення авіаційних правил здійснюватиметься відповідно до затверджених графіків з визначенням пріоритетності найважливіших і першочергових правил. Контроль за розробленням правил, їх державна реєстрація та введення у дію є одним з основних завдань державного регулювання цивільної авіації. Передбачається використання можливостей спільного розроблення нормативних документів з відповідними зарубіжними або міжнародними організаціями. Порядок внесення змін і доповнень до актів законодавства, що стосується цивільної авіації, визначається законодавством України. Передбачається встановлення постійного контролю за виконанням авіакомпаніями, авіапідприємствами, іншими суб'єктами цивільної авіації вимог діючих нормативно-правових актів, у тому числі контролю за приведенням установчих документів та

організаційно-правових форм суб'єктів сфери цивільної авіації відповідно до законодавства.

Міждержавний авіаційний комітет (МАК) організовано на основі підписання 30.12.1991 міжурядового документа “Угода про цивільну авіацію і про використання повітряного простору”. Цією угодою МАК визначено виконавським органом 12 держав колишнього Союзу РСР за делегованими державними функціями й повноваженнями в галузі цивільної авіації щодо використання повітряного простору. Учасниками Угоди до нашого часу є Азербайджан, Вірменія, Білорусь, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Російська Федерація, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан і Україна.

Міждержавний авіаційний комітет – це постійно діючий виконавчий орган з практичної реалізації Угоди про гражданську авіацію та використання повітряного простору. МАК є правонаступником Комісії з використання повітряного простору та керування повітряним рухом, Комісії з державного контролю за безпекою польотів повітряних суден, Міністерства цивільної авіації (стосовно функцій, узгоджених державами-членами), а також обов'язків щодо міжнародних угод СРСР у сфері міжнародних повітряних сполучень та участі в Міжнародній організації цивільної авіації. МАК зареєстровано в Міжнародній організації цивільної авіації й визнано регіональною міжнародною організацією цивільної авіації, аналогічною міжнародним авіаційним структурам інших регіонів світу.

Європейська комісія цивільної авіації (ЄКЦА) – міжурядова регіональна організація. Її утворено в 1954 р. у м. Страсбурзі (Франція) з метою вивчення проблем європейського повітряного транспорту й сприяння його ефективному розвитку та використанню. До неї входить більшість держав континенту, в тому числі Україна.

Вищим Органом ЄКЦА є Пленарна комісія, у роботі якої можуть брати участь усі держави-члени. Комісія обирає президента, віце-президента і голів постійних комітетів (з регулювання повітряного транспорту) строком на три роки, визначає програму роботи організації й затверджує її бюджет. На сесіях комісії рішення ухвалюються більшістю голосів представників держав-членів, присутніх на ній.

Діє також Координаційний комітет у складі президента, віце-президента і голів постів. Він керує діяльністю організації у період між сесіями Пленарної комісії, координує роботу її структурних підрозділів.

ЄКЦА збирає і аналізує статистичні дані про повітряний транспорт у Європі, вивчає перспективи його розвитку. Вона брала участь у підготовці та прийнятті міжнародних угод щодо комерційних прав при нерегулярних повітряних сполученнях у Європі (1956), сертифікатів норм на імпортовані повітряні судна (1960) та ін.

ЄКЦА тісно співробітничает з Міжнародною організацією цивільної авіації (International Civil Aviation organization(ICAO)).

15. Список нормативних актів

ЗАКОНИ:

1. Про інвестиційну діяльність.
2. Про енергозбереження.
3. Про електроенергетику.
4. Про теплопостачання.
5. Про енергоефективність.
6. Про ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії та Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності й суміжних екологічних аспектів.
7. Про ратифікацію Кредитної угоди (Фінансування Української енергозберігаючої сервісної компанії (УкрЕско)) між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку.
8. Про альтернативні джерела енергії.
9. Про альтернативні види рідкого газового палива.
10. Про ратифікацію Угоди про позику (Проект енергозбереження в адміністративних і громадських будівлях міста Києва) між Україною і Міжнародним банком реконструкції та розвитку.
11. Про нафту й газ.
12. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення законодавства про енергозбереження.

13. Про альтернативні джерела енергії.

14. Про основи національної безпеки України.

ПОСТАНОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

15. Про Основні напрями зовнішньої політики України.

16. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки.

17. Про підсумки парламентських слухань «Енергетична політика України».

УКАЗИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

18. Про утворення Державного комітету України з енергозбереження.

19. Про Положення про Державний комітет України з енергозбереження.

20. Про Основні напрями розвитку агропромислового комплексу України.

21. Про заходи щодо скорочення енергоспоживання бюджетними установами, організаціями та казенними підприємствами.

22. Про Міністерство палива та енергетики України.

23. Про заходи щодо розвитку виробництва палива з біологічної сировини.

ПОСТАНОВИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

24. Про порядок прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів державного замовлення.

25. Про затвердження Правил використання електроенергетики.

26. Про заходи щодо ефективного використання газу та інших паливно-енергетичних ресурсів у народному господарстві.

27. Про пріоритетні напрями використання іноземних кредитів.

28. Питання державного комітету з енергозбереження.
29. Про управління сферою енергозбереження.
30. Про державну експертизу з енергозбереження.
31. Про затвердження Положення про Фонд розвитку паливно-енергетичного комплексу.
32. Про виділення коштів Державному комітетові з енергозбереження.
33. Про порядок використання коштів, одержаних за неефективне використання газу.
34. Про комплексну державну програму енергозбереження України.
35. Енергетична стратегія України на період до 2030 року.
36. Про перелік напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями.
37. Про програму заходів щодо скорочення споживання природного газу.
38. Про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві.
39. Про створення Української енергозберігаючої сервісної компанії.
40. Про програму державної підтримки розвитку нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії та малої гідро- і теплоенергетики.
41. Про концепцію діяльності органів виконавчої влади у забезпеченні енергетичної безпеки України.
42. Про заходи щодо відновлення виробництва елементів електронної техніки.
43. Про державну експертизу з енергозбереження.
44. Про ліквідацію державної інспекції з ефективного використання газу.
45. Про скорочення енергоспоживання бюджетними установами, організаціями та казенними підприємствами.
46. Про заходи щодо стабілізації становища у паливно-енергетичному комплексі.
47. Питання Державної міжвідомчої комісії з виробництва і впровадження приладів обліку споживання паливно-енергетичних ресурсів.
48. Про упорядкування структури місцевих державних адміністрацій.
49. Про заходи щодо впровадження автоматизованих систем обліку електроенергії.
50. Про невідкладні заходи щодо виконання Комплексної державної програми енергозбереження України.
51. Питання Державної інспекції з енергозбереження.
52. Про затвердження програми «Етанол».
53. Про використання бюджетних асигнувань на виконання енергозберігаючих проектів.
54. Питання Міжвідомчої координації ради з питань будівництва вітрових електростанцій.
55. Про Концепцію створення єдиної системи обліку природного газу.
56. Про затвердження переліків центральних органів виконавчої влади, на які покладають функції технічного регулювання у визначених сферах діяльності та розроблення технічних регламентів.
57. Про переведення населених пунктів на опалення електроенергією.

58. Про стратегію соціально-економічного (сталого) розвитку Харківської області до 2020 року
59. Про порядок затвердження інвестиційних програм і проектів будівництва та проведення їх комплексної державної експертизи.
60. Про затвердження Угоди про співробітництво держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав галузі забезпечення енергоефективності та енергозбереження.
- ПОСТАНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОМІСІЇ З ПИТАНЬ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ**
61. Про затвердження правил користування електричною енергією.
- НАКАЗИ ДЕРЖКОМЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНИ**
62. Про Типове положення про підрозділ з енергозбереження у галузевому Міністерстві та інших центральних органах виконавчої влади.
63. Щодо Тимчасового положення про порядок проведення енергетичного обстеження і атестації спеціалізованих організацій на право його проведення.
64. Щодо проведення паспортизації енергоспоживаючих об'єктів.
65. Про затвердження Переліку платних послуг, які надаються підприємствам та організаціям Державною інспекцією з енергозбереження.
66. Про затвердження та введення в дію Порядку видачі, оформлення, реєстрації «Енергетичного паспорта підприємства» і оплати послуг при його впровадженні.
67. Про затвердження Інструкції про порядок передачі документації та здійснення державної експертизи з енергозбереження на виконання п.4 постанови Кабінету Міністрів від 15 липня 1998 р. №1094.
68. Про затвердження Положення про порядок організації енергетичних обстежень.
69. Про затвердження міжгалузевих норм питомих витрат електроенергії на виробництво продукції деревообробки.
70. Порядок організації та проведення тендерів на здійснення енергетичних обстежень бюджетних установ, організацій та казенних підприємств.
71. Про затвердження Порядку організацій та проведення енергетичних обстежень бюджетних установ, організацій та казенних підприємств.
72. Про затвердження Міжгалузевих норм споживання електричної й теплової енергії для установ і організацій бюджетної сфери України.
73. Про затвердження положення про матеріальне стимулювання колективів і окремих працівників підприємств, організацій та установ за економію паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві.
74. Про затвердження Порядку проведення перевірок ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів на підприємствах, в установах та організаціях та усунення фактів їх неефективного використання.
75. Про затвердження Розрахунку цін на платні послуги, які надаються Державною інспекцією з енергозбереження.
76. Про затвердження Міжгалузевих норм витрат палива для опалювальних котлів, які експлуатуються в Україні.

77. Про затвердження Механізму пооб'єктного припинення та відновлення газопостачання Державною інспекцією з енергозбереження споживачам природного газу, крім населення.
78. Про затвердження Положення про створення та функціонування Державної експертно-аналітичної системи управління процесом енергозбереження.
79. Про затвердження Положення про взаємодію Державної екологічної інспекції та Державної інспекції з енергозбереження.
80. Про затвердження Основних положень з нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Закон України «Про енергозбереження».....	5
2. Закон України «Про електроенергетику».....	8
3. Закон України «Про теплопостачання».....	12
4. Закон України «Про альтернативні види рідкого та газового палива».....	15
5. Закон України «Про альтернативні джерела енергії».....	17
6. Закон України «Про нафту і газ».....	17
7. Закон України «Про комбіноване виробництво теплової й електричної енергії і використання скидного енергопотенціалу».....	21
8. Національна комісія регулювання електроенергетики України.....	22
9. Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів.....	26
10. Державний енергетичний нагляд за режимами споживання електричної і теплової енергії.....	29
11. Структура та фінансування Держенергонагляду.....	31
12. Державна інспекція з енергозбереження.....	33
13. Відповідальність за порушення в енергетиці.....	36
14. Правове забезпечення енерговикористання в цивільній авіації.....	39
15. Список нормативних актів.....	43

Навчальне видання
Мкртчян Марина Жорасєвна
Шевченко Вікторія Павлівна

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЕНЕРГОВИКОРИСТАННЯ

Редактор Є. О. Александрова

Зв. план, 2015

Підписано до друку 25.12.2015

Формат 60x84 1/16. Папір офс. №2. Офс. друк

Ум. друк. арк. 2,7. Обл.-вид. арк. 3. Наклад 100 пр.

Замовлення 241. Ціна вільна

Видавець і виготовлювач

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17

<http://www.khai.edu>

Видавничий центр «ХАІ»

61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17

izdat@khai.edu

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції сер. ДК № 391 від 30.03.2001